

ביאורים

המציאות שלנו מורכבת ממעגלים, לכל פרט בפני עצמו יש חשיבות והוא גם חלק ממעגל גדול יותר. באנושות למשל, האדם מורכב מאברים שבנויים מתאים רבים, מספר אנשים מרכיבים אומה, והאנושות בנויה מאומות שונות. לכל חלק במערכת הגדולה הזו יש תפקיד, וככל שהמעגל מצומצם כך השינויים שבו מורגשים יותר. אדם שיש לו כאב יחוש בו, גם אם הכאב הוא באצבע קטנה בלבד. לעומת זאת אם יהיה הישג כלכלי לאחד האזרחים, ההישג יהיה בדרך כלל לטובת כלל אזרחי המדינה, אך הם לא יחושו בכך. מי שכן ירגיש זאת אלו הם כלכלנים המומחים בתחום.

כמו בעולם הגשמי כך בנוי גם הרובד הפנימי של המציאות, הנשמה של המציאות. יש בה מעגלים רבים שלכל פרט בהם יש חשיבות והוא חלק מדבר גדול. בזמן שיש חיסרון אפילו באדם אחד יש לכך השפעה על כל העולם, על האומה, ובמיוחד - על האדם עצמו. כשאדם חוטא הוא גורם לנתק רוחני מסוים הגורם לו צער, והדבר מקרין גם על סביבתו באופן רוחני. ההשפעה לא תמיד מורגשת, אבל מי שיש בו עדינות הנפש יחוש שחלה ירידה רוחנית.

לצדיקים הגדולים שבכל דור יש יכולת להבין את התהליכים הרוחניים שבדור ואת הכישרון להרגיש בהם. בשל העושר הרוחני שלהם ותחושת החיבור החזק שלהם לבריאה הם מרגישים כל כישלון רוחני וכל סטייה מהשלמות האלוהית שבעולם. הם גם אלה שיודעים כיצד לסלול את דרך התשובה המתאימה בכל דור, הם אינם מסתפקים בכך שהם יהיו שלמים ומתוקנים אלא דואגים לתשובת הכלל מתוך תחושת חיבור חזקה.

כל זמן שהעולם חסר ולא הגיע לשלמותו - אף הקב"ה אינו יכול לגלות את שכנינו בעולם במלואה, לא בחיי הקודש והרוח וגם לא בחיי החול. זהו צער השכינה שהצדיקים יכולים לחוש בו ופועלים לתיקונו. לכן כל הרוצה לשוב בתשובה ילך בדרכים שצדיקי הדור סוללים לפניו, כי הם המבינים מהו צער השכינה ומהם הצרכים הרוחניים של הדור.

הרחבות

• על מה השכינה מצטערת?

צער השכינה. בגמרא מובא שרב שמואל בר יצחק אומר שהקב"ה בוכה, "מפני גאוותן של ישראל שניטלה מהם ונתנה לנכרים". ורבי שמואל בר נחמני אמר: "מפני גאוותה של מלכות שמים" [חגיגה ה:]. ניתן לבאר ששני גורמים אלו - מיעוט כבודם של ישראל שתפקידם "לתקן עולם במלכות שדי", ומיעוט כבוד ה' בעולם, גורמים לכך שהעולם לא מתעלה אל השלמות האלוהית ועל כן יש צער לשכינה.

• זכותו של המוכה אחרים בתשובה

ובתוכיות לבבכם רודפים הם לזכות לחיבאיא כמאן דרדיף בתר חיינ (והיו רודפים אחריהם לזכות אותם כמי שרודף אחר החיים) [זוהר פרשת תרומה דף קכט עמוד א על פי פירוש מתוק מדבש].

קטע זה מהזוהר מתאר את השכר הגדול שיש למי שמחזיר אחרים בתשובה, אולם בפסקתנו הרב קוק מבאר שהצדיקים רוצים להחזיר את הרשעים בתשובה כדי לרומם את העולם לדבקות בקב"ה. ואכן במקום אחר מדגיש הזוהר את הוספת כבוד השכינה על ידי החזרה בתשובה. וכותב הזוהר, שעל הצדיק לרדוף אחרי הרשע ולהחזירו בתשובה ואף להשקיע מספוא לשם כך, כדי שתעבור מהרשע וזהמת החטא... וזהו שבה (שמחזיר אחרים בתשובה) שיתעלה בו הקב"ה יותר משבח אחר (מצווה אחרת) משום שהוא גרם להכניע הסיטרא אחרא ולהעלות את כבוד ה' [שם דף קכח עמוד ב על פי פירוש מתוק מדבש].

שאלות לדין

- א. האם ה'צער הגדול' שהצדיק חש בעקבות חוסר הדבקות האלוהית הוא אידיאלי?
- ב. לדברי הרב קוק כאן, מהו מקור המוסר? מהיכן הוא נובע?

ה. הצער הגדול, שמרגיש כל צדיק בעצמו על מעוט הדבקות האלהית, שהוא חש בעצמו, צער הצדיק שאינו שובר את צמאנו הגדול, ומצער זה כל אבריו משתברים תמיד מרב פליון נפש, ואין לו מנוחה בכל ענג ונחת שבעולם, - זהו ממש צער השכינה, שתכן החיים של כל העולמים בלם הומה. אל השלמות האלהית העליונה, שתתגלה בהם. ונהתגלות הזאת, בהרחבתה ותענוגיה, מתנה היא שצריכה לשכלול הרצון החפשי של בני אדם, וכל מפשורו והמעשה הטוב וההדור התלוי בו. על פן משתוקקים הם הצדיקים לתשובת הפלל תדיר, ובתוכיות לבבכם רודפים הם לזכות לחיבאיא כמאן דרדיף בתר חייא, פי באמת הוא חיינו וחי כל העולמים.

ו. כשהצדיקים עושים תשובה, מאירים הם אור הקדשה בכל דרכי הערפלים והפגמים שהם מוצאים בנפשם, והעצות שהם מחדשים לעצמם, לעלות מתוך הנפילה והיאוש שבלבבם לתוך האור הבהיר של הקדשה והישר העליון. הן עצמן נעשות אורות גדולים להאיר לעולם. וכל המרגיש בעצמו עמק נחם התשובה והתמרמרות המחשבה לתקון פגמיו, בין אותם שתקונם כבר עולה בידו, בין אותם שתקונם אינו עולה עדין בידו והוא מצפה עליהם לרחמים - יכלל את עצמו בזה בכלל הצדיקים, שממחשבות התשובה שלקהם העולם פלו מתחדש באור חדש.

ז. העולם פלו מלא הוא הרמוניה. ההתאמה המאחדת, מפלשת בכל חדרי המציאות וחגיגה. המוסר הפנימי ותביעותיו החזקות הנם נמשכים ובאים מהד קולם המאחד של כל חלקי ההויה, שכלם חודרים זה בזה, והנפש פלה היא מלאה בכלם ומאחדת בכלם. כל קציצה מוסרית, ברעיון ובמעשה, בתכונה ובמזג, גורמת חתיכות רבות שמביאות יסורים רבים פנימיים לכל מערכי הנשמה, שייסודם של יסורי רוח אלה הוא כח המרעיד של סלוק אור החיים של הסדור הפללי של ההויה פלה מצנורי החיים של הנשמה החוטאת. וכל מה שהנשמה יותר טהורה, היא מרגשת יותר את הרעדת מכאוביה, עד שתשקט את כאבה בנרם של חיי התשובה, הנובעת ממקור העליון, שהיא מאחה את כל הקנעים בלם, ומזלת טל חיים ההולכים למישרים מפל שדרות ההויה, אחד באחד יגשו, עד חלקי הנשמה השבה לתהיתה העליונה ברחמים רבים ובחדות עולמים.

הומה - שואף, משתוקק. **בהרחבתה ותענוגיה** - כשהיא רחבה ומביאה לעונג. **מתנה היא שצריכה לשכלול הרצון וכו'** - היא תלויה בהתעלות האדם ברצון ובמעשה. **לזכות לחיבאיא כמאן דרדיף בתר חייא** - להצדיק לרשעים כמי שרודף אחרי החיים [הערת הרב צבי יהודה קוק]. **מאירים** - מגלים את הדרך איך להתרומם לקדושה מתוך הנפילות. **הן עצמן נעשות וכו'** - העצות של הצדיק מעילות להדרכת אנשים אחרים. **נחם התשובה** - הנחמה שבתשובה. **יכלל את עצמו בזה בכלל הצדיקים וכו'** - יכלול את הרצון לתיקון אישי עם השאיפה לתיקון וישועת הכלל, שזהו הרצון של הצדיקים שמהמחשבות שלהם העולם כולו מתעלה. **ההתאמה המאחדת** - הכיוון והמטרה התואמים שמאחדים את כל המציאות. **וחגיגה** - נסתרותיה. **נמשכים ובאים מהד קולם המאחד וכו'** - המצפון המוסרי מקורו בהכרה פנימית בכך שישנו איוון בין כל חלקי המציאות שיש לשמור עליו. **חודרים זה בזה** - משפיעים ופועלים זה על זה. **קציצה** - פגם, ניתוק האחדות. **חתיכות רבות** - ניתוקים ופירודים. **כח המרעיד** - פחד, תחושת חוסר אונים. **סלוק אור החיים וכו'** - הפסקת הקשר החי וההשפעה של מקור המציאות הכללית האחדותית מהנשמה הפרטית החוטאת. **אחד באחד יגשו** - כולם משלימים זה את זה. **עד חלקי** - אל חלקי.

